

Спеціалізованій вченій раді Д 26.059.04
Національного транспортного університету

ВІДГУК

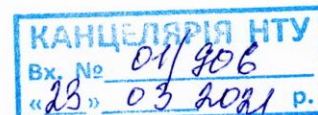
офіційного опонента - кандидата економічних наук, доцента
Пазєвої Ганни Михайлівни
на дисертаційну роботу Левковець Наталії Петрівни на тему:
**«Ідентифікація стану економічної безпеки та базові
засади і заходи її забезпечення для підприємств
автомобільного транспорту»**, яка представлена до захисту на
здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за
спеціальністю 08.00.04 — економіка та управління підприємствами (за
видами економічної діяльності)

Вивчення дисертаційної роботи Левковець Наталії Петрівни «Ідентифікація стану економічної безпеки та базові засади і заходи її забезпечення для підприємств автомобільного транспорту» дає можливість зробити узагальнені висновки стосовно актуальності теми дослідження, ступеня обґрунтованості основних наукових положень, засвідчених достовірності, пунктів наукової новизни, методичного і практичного значення, рекомендацій, а також загальної оцінки роботи.

1. Актуальність теми дисертації.

Вітчизняні підприємства автомобільного транспорту знаходяться під постійним впливом численних дестабілізуючих факторів зовнішнього середовища економічного, правового, соціального характеру, які активують низку потенційних і наявних небезпек та загроз, знижують рівень економічної безпеки підприємства і ставлять під сумнів перспективність його подальшої ефективної операційної та фінансово-господарської діяльності. До таких дестабілізуючих факторів приєдналося поширення коронавірусної інфекції (COVID-19) та карантинні заходи 2020-2021 рр.

Водночас, особливої актуальності набуває своєчасна, повна та об'єктивна ідентифікація стану економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту. Це дозволяє оперативно виявляти ризики, загрози і небезпеки економічної безпеки підприємств.

Враховуючи важливість транспортної галузі і, в першу чергу, автотранспортної підгалузі економіки України як найбільш конкурентної в реалізації завдань євроінтеграції дослідження забезпечення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту є доцільним та враховує потреби національної економіки.

Зважаючи на зазначене, можна зробити висновок, що дисертаційна праця Н. П. Левковець є актуальною та своєчасною, оскільки спрямована на розвиток теоретико-методичних положень ідентифікації стану економічної безпеки і обґрунтування практичних рекомендацій щодо формування базових засад і заходів її забезпечення для підприємств автомобільного транспорту.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано згідно з планами науково-дослідних робіт Національного транспортного університету: «Організаційно-економічні важелі розвитку автотранспортних підприємств» (номер державної реєстрації 0110U006954, 2012 р.) – дисертантом досліджено стратегічні аспекти забезпечення економічної безпеки підприємств та запропонована система безпеки підприємства, «Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку підприємств автотранспортного та дорожньо-будівельного комплексу» (номер державної реєстрації 0113U007704, 2014 р.) – дисертантом розроблена імітаційна модель причинно-наслідкових зв'язків базових заходів забезпечення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту, «Фінансове та обліково-аналітичне забезпечення розвитку підприємств автотранспорту та дорожнього господарства» (номер державної реєстрації 0116U007238, 2018 р.) – дисертантом досліджено розвиток та стан фінансового планування на підприємствах транспортної галузі, «Методологія управління підприємствами різних організаційно-правових форм та форм власності» (номер державної реєстрації 0107U001146, 2019 р.) – дисертантом обґрунтовано концептуальні системи формування стратегії економічної безпеки підприємств, «Методологія соціально-економічного, інформаційного та науково-технічного розвитку регіонів, галузей виробництва, підприємств та їх об'єднань» (номер державної реєстрації 0116U006782, 2019 р.) – дисертантом досліджено антикризове управління на транспортних підприємствах в умовах кризи.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та результатів дисертації

Оприлюднені в дисертаційній праці Н. П. Левковець наукові положення та висновки свідчать про досягнення здобувачем наукового ступеня поставленої мети завдяки вирішенню поставлених теоретичних та практичних завдань.

Очевидним є уміння опрацьовувати спеціалізовану фахову літературу, критично підходити до існуючих наукових позицій з різних питань забезпечення економічної безпеки підприємств. Не викликає сумнівів і наявність у Н. П. Левковець компетенцій з вибору даних для проведення ідентифікація стану економічної безпеки як окремих АТП, так і підприємств групи 49.41 секції Н Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, проведення аналізу економічної безпеки та здійснення узагальнень з наступними висновками:

1. Узагальнено теоретичні підходи до забезпечення економічної безпеки підприємств та уточнено сутність основних досліджуваних у дисертації понять.

На основі узагальнення підходів до трактування у вітчизняній фаховій економічній літературі понять «економічна безпека підприємства», «забезпечення економічної безпеки підприємства» запропоновано власні визначення: «економічна безпека підприємства – це результат керуючого впливу керівництва підприємства на зміни в ресурсах, кадрах, техніці та інших потенціалах, який може забезпечити гармонізацію процесів виробництва та і протистояти загрозам зовнішнього середовища» (с. 44); «економічна безпека автотранспортного підприємства – це здатність передбачити розвиток негативних тенденцій внутрішнього і зовнішнього характеру і передбачити заходи щодо здійснення необхідних змін в параметрах економічного розвитку, здатних погасити негативні тенденції» (с. 44-45); «система економічної безпеки підприємства – це обмежена кількість взаємопов'язаних елементів, які забезпечують його безпеку і досягнення стратегічних цілей підприємств» (с. 58), «забезпечення економічної безпеки підприємства автомобільного транспорту як сукупність дій суб'єктів забезпечення економічної безпеки підприємства, спрямованих на ідентифікацію негативних тенденцій внутрішнього і зовнішнього характеру та реалізацію заходи щодо здійснення необхідних змін в параметрах економічного розвитку підприємства з метою досягнення цільового рівня економічної безпеки» (с. 157).

2. Розроблено методичні аспекти ідентифікації стану економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту та запропоновано авторську методику ідентифікації стану економічної безпеки як окремого підприємства автомобільного транспорту (с.84-103), так і транспортних підприємств, що надають послуги з вантажних перевезень загалом (додаток А, с. 250). Перевагою запропонованої методики є доступність даних для обчислення одиничних параметрів економічної безпеки з даних фінансової звітності підприємства (для окремого транспортного підприємства) або статистичної звітності Державної служби статистики України (для підприємств, що надають послуги з вантажних перевезень).

3. *Запропоновано формування системи забезпечення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту на основі системного підходу, який вирішує завдання забезпечення економічної безпеки підприємства в єдності її функціональних блоків.* Система забезпечення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту у дисертації запропонована як сукупність системоутворюючих компонентів, якими є керівна та керована підсистеми, а також принципи, інструменти, задачі тощо (рис. 3.1, с. 158). Особлива увага приділена побудові ієрархії суб'єктів забезпечення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту (рис. 3.2, с. 159) та запропоновано розподіл функціональних обов'язків забезпечення економічної безпеки підприємств між рівнями управління, структурними підрозділами підприємств (с. 160-165) та обґрунтовано доцільність створення підрозділу (відділу, служби, департаменту) економічної безпеки АТП (с. 165).

4. *Розроблено алгоритм забезпечення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту* (рис. 3.3, с. 168-169), що включає чотирнадцять взаємопов'язаних між собою етапів забезпечення економічної безпеки, що мають послідовний та логічний, а також адаптивний до сучасних реалій фінансово-господарської діяльності підприємств автомобільного транспорту характер, які націлені на досягнення цільового рівня економічної безпеки. Для кожного з досліджуваних підприємств авторка визначає цільовий рівень економічної безпеки (табл. 3.3, с. 166), що свідчить про прикладний характер дисертаційної роботи та її рекомендацій.

5. *Розроблено базові заходи забезпечення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту із деталізацією за функціональними блоками (фінансова безпека, техніко-технологічна безпека, інформаційна безпека, кадрова безпека, комерційна безпека).* Сукупність запропонованих заходів Н. П. Левковець вважає базовими та такими, що можуть бути адаптовані у практичну діяльність підприємств автомобільного транспорту у ході забезпечення економічної безпеки (с. 176). Для підтвердження актуальності системного підходу у забезпеченні економічної безпеки АТП, авторка обґрунтувала причинно-наслідкові зв'язки як у межах функціональних блоків (рис. 3.4, с. 182; рис. 3.5, с. 184; рис. 3.6, с. 187; рис. 3.7, с. 189; рис. 3.8, с. 193), так із заходами інших функціональних блоків (рис. 3.9, с. 194) у середовищі Vensim.

6. *Запропоновано алгоритм формування системи пріоритетних заходів забезпечення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту* (с. 198-199) та апробовано його на досліджуваних підприємствах: ранжування проведено за кількома первинними ознаками: (за частотою появи критичних значень скоригованих одиничних параметрів складових економічної безпеки (табл. 3.5, с. 198-199); за рівнем варіації

одиничних параметрів складових економічної безпеки (табл. 3.7, с. 202-203); за динамікою одиничних параметрів складових економічної безпеки (табл. 3.8, с. 205-206); зведене ранжування за трьома вищезазначеними ознаками (табл. 3.9, с. 207-208). За результатами емпіричних досліджень структуровано ієрархію заходів забезпечення економічної безпеки досліджуваних підприємств (рис. 3.12, с. 213; рис. 3.13, с. 216; рис. 3.14, с. 218; рис. 3.15, с. 219). На основі проведеного ранжування, результатів наведених у вищезазначених таблицях і рисунках сформовано матрицю управлінських дій щодо попередження домінуючих загроз економічної безпеки досліджуваних автотранспортних підприємств (табл. 2, с. 11-12 автореферату).

Подана до захисту дисертація Н. П. Левковець, є повноцінним, логічно побудованим та завершеним науковим доробком автора.

4. Оцінка змісту дисертації та її завершеності

Дисертаційна робота Н. П. Левковець складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації становить 312 сторінок друкованого тексту, з них основний зміст роботи викладено на 204 сторінках тексту. Робота містить 38 таблиць (з них 9 – на окремих сторінках), 43 рисунків (з них 9 – на окремих сторінках). Список використаних джерел налічує 192 найменування, розміщений на 20 сторінках, 13 додатків займають 57 сторінок.

Структура роботи логічна, викладення матеріалу послідовне, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах авторських досліджень. Зміст розкриває тему дисертації, відображає послідовність досягнення мети та вирішення завдань дослідження. Представлена робота є цілісною та завершеною.

5. Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях

За результатами дослідження опубліковано 37 наукових праць, з яких 12 статей у наукових фахових виданнях та 3 статті – в іноземних періодичних виданнях; 1 розділ у колективній монографії, 21 – у матеріалах наукових конференцій. Фахові публікації та матеріали наукових конференцій дисертантки мають широку географію (м. Дніпро, м. Київ, м. Чернігів, м. Харків, м. Донецьк, м. Львів, м. Ірпінь, м. Луцьк, м. Херсон, м. Уральськ (Казахстан), м. Прага (Чехія). Публікації та автореферат в повній мірі відображають зміст дисертаційної роботи. Аналіз публікацій автора дозволяє зробити висновок про повноту викладу основних наукових положень її дисертаційного дослідження у науковій літературі. Кількість публікацій є достатньою для висвітлення результатів дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

6. Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Аналіз змісту автореферату засвідчує, що він відповідає встановленим вимогам МОН України, повною мірою відображає основний зміст, наукові положення, висновки та рекомендації, які наведені в дисертаційній роботі Н. П. Левковець.

7. Практичне значення одержаних результатів

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що основні положення дисертаційної роботи, досліджені теоретичні і методичні розробки доведено до рівня практичних рекомендацій: для ПАТ «АТП 13058» розроблено пропозиції стосовно виходу з критичного стану економічної безпеки, особлива увага приділяється кризовому стану фінансової та інформаційної складових економічної безпеки (акт впровадження від 23.11.2020 р.); для ПАТ «АТП 13061» ідентифіковано основні загрози економічній безпеці та запропоновано перспективні напрями забезпечення економічної безпеки, що були враховані при розробці плану розвитку підприємства (акт впровадження від 02.11.2020 р.); для ТОВ «Мейнфрейт Україна» розроблено перспективні напрями забезпечення економічної безпеки, що будуть враховані при розробці плану розвитку (акт впровадження від 22.10.2020 р. № 01-2212).

Теоретичні та практичні результати дисертаційної роботи впроваджено в навчальний процес Національного транспортного університету при підготовці та під час викладання дисциплін: «Економічна безпека», «Фінансовий аналіз», «Фінанси підприємств дорожньо-транспортного комплексу» (акт впровадження від 08.10.2020 р. № 1613/01).

8. Зауваження до дисертаційної роботи, недоліки та дискусійні положення

Відзначаючи в цілому високий рівень обґрунтованості теоретичних і методичних положень дослідження, його цілісність та логіку викладу матеріалів, разом з тим необхідно зазначити, що у дисертаційній роботі присутні певні недоліки, а окремі положення і твердження є дискусійними, зокрема:

1. У дисертаційній роботі відсутнє узагальнення та критичний аналіз іноземного досвіду забезпечення економічної безпеки транспортних підприємств, а також узагальнення та критичний аналіз підходів іноземних вчених до ідентифікації стану економічної безпеки транспортних підприємств, що послаблює наукову та практичну цінність дисертаційної роботи в умовах євроінтеграції та необхідності формування міжнародної конкурентоспроможності транспортних підприємств.

2. Дискусійним є визначення структури економічної безпеки автотранспортного підприємства (с. 51-52), яка представлена сукупністю складових, проте на с. 87 (рис. 2.1) авторка вказує на функціональні блоки економічної безпеки підприємства. З тексту дисертації та автореферату не зрозуміла позиція авторки щодо внутрішньої структури економічної безпеки транспортного підприємства.

4. На с. 66-81 авторка проводить дослідження теоретичних основ забезпечення економічної безпеці підприємства у частині загроз, ризиків та небезпек. Проте порушується логіка викладення матеріалу та авторка доповнює п. 1.3 узагальненням методів і моделей забезпечення економічної безпеки підприємства (рис. 1.6, с. 76), класифікація негативних факторів впливу на стан економічної безпеки підприємства (рис. 1.7, с. 77), залишивши поза увагою чітке структурування загроз та небезпек економічній безпеці підприємства.

5. На с. 103-124 проведено поглиблений аналіз тенденцій розвитку вантажних перевезень та ідентифіковано стан економічної безпеки транспортних підприємств (група 49.41), що належать до секції Н Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, проте результати такого дослідження жодним чином (табличний, графічний, текстовий) не відображені в авторефераті дисертації.

6. Дискусійним в дисертаційній роботі та авторефераті є застосування одночасно таких понять: «базові заходи забезпечення економічної безпеки» (с. 2, 10 автореферату), «домінуючі заходи забезпечення економічної безпеки» (с. 3, 10 автореферату), «пріоритетні заходи забезпечення економічної безпеки» (с. 11 автореферату).

Однак наведені вище зауваження та недоліки не носять принципового характеру, є свідченням складності і багатоаспектності забезпечення економічної безпеки транспортних підприємств, відтак не впливають на загальну позитивну оцінку та не знижують наукову і практичну цінність дисертаційної роботи.

9. Загальна оцінка дисертації, її відповідності існуючим вимогам та висновки

Дисертаційна робота Наталії Петрівни Левковець є цілісним, завершеним та самостійним науковим дослідженням, що містить оригінальні підходи до вирішення актуальної наукової та практичної проблеми, пов'язаної із ідентифікацією стану економічної безпеки підприємств та її забезпеченням в складних макроекономічних та соціальних умовах. Представлені в дисертації наукові положення, висновки, пропозиції в комплексі поглиблюють теоретико-

